

**Lisaõppe ja
kutsevaliku õppe
analüüs**

Metoodikaraport

Uuring „Hariduslike erivajadustega õpilaste üleminekute toetamine sujuvaks liikumiseks haridustasemete ja -liikide vahel ning tööturule“ valmis Haridus- ja Teadusministeeriumi tellimusel ja rahastati Haridus- ja Teadusministeeriumi 2022. aasta eelarvest.

RAPORTI AUTORID ON

Eesti Rakendusuringute Keskusest Centar:

Epp Kallaste

Ailen Lang

Anu Rentel

Mari Liis Räis

Marko Sõmer

Sisukord

MÕISTED JA LÜHENDID	4
SISSEJUHATUS	5
1 INTERVJUUD	6
1.1 ALGNE JA LISAVALIM	6
1.2 INTERVJUUD PÕHIKOLIDES.....	8
1.3 INTERVJUUD KUTSEKOLIDES.....	8
1.4 EKSPERTIDE INTERVJUUD	9
1.5 INTERVJUEERIMINE JA ANDMETE ANALÜÜS	9
2 DOKUMENDIANALÜÜS	11
3 REGISTRIANDMETE ANALÜÜS HARIDUSE ÜLEMINEKUTEST	12
LISA 1. PÕHIKOOLI INTERVJUUKAVAD - LISAÕPPE AASTA RAKENDAMINE	14
KOOLIJUHI/HEVKO/ÕPETAJA INTERVJUU KAVA.....	14
ÕPILASE/LAPSEVANEMA INTERVJUUKAVA	15
LISA 2. KUTSEKOOLI INTERVJUUKAVAD – KUTSEVALIKU ÕPPE RAKENDAMINE	17
ÕPPEKOORDINAATORI INTERVJUU KAVA	17
ÕPETAJA/RÜHMAJUHENDAJA INTERVJUUKAVA.....	19
ÕPILASE INTERVJUUKAVA	21
LISA 3. EKSPERTIDE INTERVJUUKAVAD	23
LISA 4. LISANDUNUD INTERVJUUDE KAVAD	25
LISAÕPET MITTE KASUTAVA KOOLI INTERVJUU KAVA.....	25
TÖÖTUKASSA EKSPERDI INTERVJUUKAVA	26

Mõisted ja lühendid

HEV	Hariduslik erivajadus	HEV
RÕK	Põhikooli riiklik õppekava	RÕK
LRÕK	Põhikooli lihtsustatud riiklik õppekava	LRÕK
LÕK	Lihtsustatud õpe	LÕK
TÕK	Toimetulekuõpe	TÕK
HÕK	Hooldusõpe	HÕK
PGS	Põhikooli- ja gümnaasiumi seadus	PGS
KutÕS	Kutseõppeasutuse seadus	KutÕS

Sissejuhatus

Metoodikaraport kirjeldab uuringu andmekogumise ja analüüsi aluseid. See on saateks uuringu lõppraportile, mis kajastab analüüsitulemusi, järeldusi ja poliitikasoovitusi.

Uuringu olulisemad metoodilised osad olid järgmised:

1. Intervjuude analüüs. Eraldi valim tegime põhikoolidele ja kutsekoolidele, kus intervjuerisime juhtkonda, HEV koordinaatorit, õpetajaid ja lapsi või lapsevanemaid. Erialgsele valimile lisandusid mõned koolid ja intervjuud uuringu käigus. Lisaks intervjuerisime Haridus- ja Teadusministeeriumi (HTM) ning töötukassa eksperte.
2. Riiklike regulatsioonide ja valimis olevate koolide dokumendianalüüs.
3. Eesti Hariduse Infosüsteemi (EHIS) andmete analüüs.

Selles järjekorras avab metoodikaraport andmete kogumise ja analüüsimise nüansid.

1 Intervjuud

1.1 Algne ja lisavalim

Kuna lisaõpet pakuvad põhikoolid ja kutsevaliku õpet kutseõppeasutused, siis tegime kaks valimit, ühe kummalegi meetmele. Koolide valimi koostamisel lähtusime sellest, et esindatud oleks erinevate taustatunnustega lisaõpet ja kutsevaliku õpet pakuvad koolid (erineva õppekeele, piirkonna ja omandivormiga koolid). Algse valimi koostasime nii, et see sisaldaks ainult 2021/2022 õppeaastal vastavalt kas lisaõppe või kutsevaliku õppe õpilasi. Lisaõpet rakendavate koolide planeeritud valim oli kuus põhikooli ja viis kooli asendamiseks, kui põhivalimist mõni kool keeldub ning kutsevalikuõpet rakendavate koolide planeeritud valim oli neli kutsekooli ja neli kooli keeldumiste asendamiseks.

Erinevates koolides oli intervjuude sihtrühmade nimekiri erinev: mõnes koolis kavandasime nii juhtkonna, õpetajate kui ka õpilaste või lapsevanemate intervjuusid, teistes ainult juhtkonna ja õpetajate intervjuusid. Sellise lähenemise leppisime kokku tellijaga uuringu pakkumise metoodikat kohandades, et tagada suurema hulga koolide ja võimalike erinevate praktikate hõlmamine uuringusse. Selliselt kaldusime veidi kõrvale ka päris algsest kavast igas koolis teha juhtumiuuringud ehk põhjalikult kooli praktika igakülgset kaardistada. Samas vaatasime mitmetes koolides olukorda erinevate sihtrühmade silmade läbi ning ka uurisime kooli regulatsioone, mistõttu saame nende koolide praktikat kirjeldada trianguleerides erinevatest allikatest (sihtrühmadelt) pärit andmeid.

Tabel 1. Koolide algne valim

		Omandivorm	Õppekeel	Maakond
Põhikoolid	Kool 1	munitsipaal	eesti/vene	Tartumaa
	Kool 2	riik	eesti	Viljandimaa
	Kool 3	munitsipaal	eesti	Harjumaa
	Kool 4	munitsipaal	eesti	Saaremaa
	Kool 5	era	eesti	Harjumaa
	Kool 6	munitsipaal	eesti	Hiiumaa
Kutsekoolid	Kool 1	munitsipaal	eesti/vene	Tartumaa
	Kool 2	riik	eesti/vene	Ida-Virumaa
	Kool 3	riik	eesti/vene	Harjumaa
	Kool 4	riik	eesti	Lääne-Virumaa

Ükski valimisse valitud kool ei keeldunud uuringus osalemisest. Kõikides valimisse valitud koolides oli meil võimalik teha vähemalt osa planeeritud intervjuudest. Mõnel juhul, kui koolipersonal ei olnud aktiivselt osalemas, tegime koolide vahel kavandatud sihtrühmade asendusi. Lisavalimit, mis oli välja toodud uuringu pakkumuses juhuks, kui mõni algse valimis olnud kool peaks uuringus osalemisest keelduma, oli vaja kasutada ainult kutsevaliku õppe õpilaste valimi suurendamiseks. Lisavalimist võetud kutseõppeasutuses tegime lühikese intervjuu kutsekooli õpetajaga, kuna

õpilastega kontakteerumine toimus õpetajate abil, siis andis see võimaluse uurida põgusalt kutsevaliku õppe rakendamist õpetaja perspektiivist.

Uuringu käigus esile kerkinud küsimustele vastamiseks osutus vajalikuks laiendada põhikoolide valimit. Lisaõppe analüüsimise esialgne valim koosnes koolidest, kus lisaõpet rakendatakse. Intervjueerimise ja analüüsi käigus selgus, et lisaõpet kasutatakse vähestes koolides ja lisaõppe kasutamisele kvalifitseeruvate õpilaste hulk on palju suurem. Seetõttu kerkis küsimus, miks vaid nii väike hulk koole kasutab lisaõppe aastat. Laiendasime tellijaga kooskõlastatult valimit koolidega, millel on kaasav maine ja kus õpib lihtsustatud õppel olevaid õpilasi, aga kus lisaõpet HTMi koolide nimekirja järgi ei pakuta. Kahest koolist, milles lisaintervjuud tegime, selgus ühes, et siiski pakutakse muuhulgas lisaõpet. Lisaks tegime lühikese telefoniintervjuu direktoriga ühes koolis, mille õpilane liikus lisaõppesse teise (algses valimis olnud) kooli. Seega laienes põhikoolide intervjuude valim kolme kooli võrra.

Tabel 2. Koolide lisavalim

		Omandivorm	Õppekeel	Maakond
Põhikoolid	Kool 7	Munitsipaal	eesti	Harjumaa
	Kool 8	Munitsipaal	eesti	Harjumaa
	Kool 9	Munitsipaal	eesti	Viljandimaa
Kutsekoolid	Kool 5	Riik	eesti	Viljandimaa

Lisaõppe ja kutsevaliku õppe praktilise korraldamise, kooli personali ning õpilaste kogemuste kaardistamiseks intervjueerisime valimi koolide juhtkonda, õpetajaid ja õpilasi või lapsevanemaid. Ekspertidest intervjueerisime Haridus- ja Teadusministeeriumi (HTM) ja Eesti Töötukassa eksperte. Intervjuude jaotus sihtrühmade kaupa on tabelis Tabel 3.

Tabel 3. Intervjuude jaotus

	Intervjuude arv (intervjueeritud inimeste arv)
EKSPERTIDE INTERVJUUD	
Haridus- ja Teadusministeerium	2 (3)
Eesti Töötukassa	1 (1)
PÕHIKOOLID (kokku 9 kooli)	
Direktor/õppealajuhataja ja/või HEV koordinaatorid	9 (12)
Õpetajad	4 (5)
Lapsevanemad	5 (5)
KUTSEKOOLID (kokku 5 kooli)	
Õppekava koordinaator, tugikeskuse juht, projektijuht jne	5 (7)
Õpetajad	8 (13)
Õpilased	8 (8)
KOKKU	41* (54)

*Üks põhikooli intervjuu oli korraka kooli direktori ja õpetajaga, seetõttu kajastub see koondsummas ühekordselt ja intervjuude arvu summa ei võrdu sihtrühmade intervjuude arvuga.

1.2 Intervjuud põhikoolides

Lisaõppe aasta intervjuude valimi koostamisel arvestasime, et kahes koolis intervjuerime nii kooli juhtkonda, õpetajaid kui ka lapsevanemaid; kahes koolis juhtkonda ja õpetajaid ning kahes koolis ainult juhtkonda. Juhtkonna sihtgrupis andsime koolidele valida, kas lisaõppe teemal oskab ja soovib kaasa rääkida direktor, HEV koordinaator või mõlemad koos. Ühes koolis vastas väikeklasside juhataja, sest selles koolis oli just temal teemast kõige parem ülevaade. Intervjuude kokkuleppimisel tekkisid takistused ühe kooli õpetajate valmisolekuga uuringusse panustada. Õpetajad keeldusid uuringust põhjusel, et see toimub nende vabast ajast ja neil pole võimalik sellist aega leida. Selle tõttu asendame selle kooli õpetajate ja lapsevanemate intervjuud teiste koolide intervjuudega, kus pidime intervjuerima ainult kooli juhtkonda. Õpetajate intervjuudest osad toimusid grüpiintervjuudena, kus osales paar õpetajat, kuid õpetajate intervjuerimisel osutus praktilisemaks lahenduseks individuaalintervjuude tegemine, kuna õpetajatele sobiva ühise aja leidmine oli keeruline.

Lapsevanemate sihtrühmast soovisime intervjuerida neid lapsevanemaid, kelle laps oli õppinud lisaõppel eelmisel kooliaastal. Sellise valiku tegemine, kuna lisaõppe kestab ainult ühe aasta ja uuringu aasta sügisel lisaõppes õpet alustanutel ei pruugi intervjuerimise ajaks olla piisavalt kogemust, et hinnata lisaõppe praktilist toimimist. Lapsevanemate kontaktid saime koolide kaudu. Palusime koolidel küsida lapsevanemate nõusolekut uuringus osaleda ning koolid edastasid meile nõusoleku andnud lapsevanemate kontaktid.

1.3 Intervjuud kutseõppeasutustes

Kutsevaliku õppe intervjuude valimi koostamisel arvestasime, et kahes koolis intervjuerime kutsevaliku õppekoordinaatorit, rühmajuhendajaid ja õpetajaid ja kahes koolis õpilasi. Ühes koolis osales intervjuul tugikeskuse juht, kes oli varem olnud rühmajuhendaja ning teises koolis osalesid intervjuudel õppedirektor ja kutsevaliku õppekava projektijuht. Koolide töötajate intervjuudest osad toimusid grüpiintervjuudena, osad individuaalintervjuudena, sest sarnaselt põhikoolide õpetajatele oli keeruline leida koolide töötajatele ühist sobivat aega intervjuuks. Kõigi nelja kooli töötajate intervjuude kokkuleppimine õnnestus, aga õpilaste intervjuerimine osutus keeruliseks, näiteks ühe kutsekooli meile edastatud neljast õpilasest oli valmis intervjuud andma ainult üks. Ühe kooli õpilaste intervjuud me asendasime tellijaga kooskõlastatult lisaõppe aastat mitte pakkuvate põhikoolide intervjuudega. Lisaks intervjuerisime kahte õpilast planeeritud valimis olevas koolis, kus me algselt ei planeerinud õpilasi intervjuerida ning viit õpilast intervjuerisime koolis, mis oli lisavalimis.

Õpilaste sihtrühmast soovisime intervjuerida neid õpilasi, kes olid õppinud kutsevaliku õppel eelmisel õppeaastal. Õpilaste kontaktid saime koolide kaudu selliselt, et palusime koolidel küsida õpilase nõusolekut uuringus osaleda ning koolid edastasid meile õpilaste kontaktid, kellelt oli nõusolek uuringus osaleda.

1.4 Ekspertide intervjuud

Eksperte intervjuerisime HTMi ja ühe töötukassast. HTMi intervjueritavate valimisel arvestame, et neil peab olema ülevaade haridusliku erivajadusega õpilaste õppe korraldamisest ning seejuures kutsevaliku õppekava ja lisaõppe meetmete rakendamisest. Intervjuude eesmärk oli kirjeldada meetmete regulatsioonide, eesmärkide, kitsaskohtade ja eeliste vaadet riiklikult tasandilt. Töötukassa eksperdi intervjuu eesmärk oli saada teada, kuidas toimivad haridusliku erivajadusega õpilaste üleminekuid toetavad meetmed töötukassa seisukohast ning kuidas saaks neid meetmeid töötukassaga koostöös parandada.

1.5 Intervjuerimine ja andmete analüüs

Intervjuerimisel kasutasid intervjuerijad poolstruktureeritud intervjuukavu. Intervjuukavad koostati järgmistele sihtrühmadele:

1. Põhikoolides (vt LISA 1. Põhikooli intervjuukavad - lisaõppe aasta rakendamine):
 - a. Koolijuht, HEV koordinaator ja õpetajad
 - b. Lapsevanemad
2. Kutsekoolides (vt LISA 2. Kutsekooli intervjuukavad – kutsevaliku õppe rakendamine):
 - a. Õppekoordinaator
 - b. Õpetaja või rühmajuhendaja
 - c. Õpilased
3. Ekspertidele (vt LISA 3. Ekspertide intervjuukavad)

Põhikoolide valimi laiendamise järel koostati intervjuukava kooli, kus ei kasutata lisaõppe aastat, juhtkonnale. Töötukassa intervjuu lisandus samuti uuringu käigus, mistõttu koostati selleks intervjuuks eraldi kava. Mõlemad uuringu jooksul lisandunud kavad on esitatud metoodikaraporti lisa (vt LISA 4. Lisandunud intervjuude kavad).

Intervjuukavad seadsid intervjuudele üldise raami, mis tagas, et kõik olulised teemad saaksid intervjuudega kaetud. Samas võimaldas poolstruktureeritud formaat paindlikkust ehk intervjueritavad said avada teemasid, mida kavad ei sisaldanud, aga mis olid intervjueritavatele uuringu kontekstis olulised. Intervjuerijad lisisidki intervjuudesse teemasid, mis eelmistest intervjuudest üles kerkisid, et testida järeldusi ja hüpoteese.

Intervjuerimine toimus valdavalt veebis, üksikud intervjuud Tallinna koolide esindajatega tehti koolides kohapeal. Kõik intervjuud salvestati helifailidena ning helifailidest koostati transkriptsioonid, mida kasutati intervjuude analüüsiks. Intervjuude tulemusi analüüsisime

temaaliselt. Uurimisküsimustest sõnastasime analüüsikategooriad, mida kasutasime transkriptsioonide kodeerimisel. Analüüsi teostasime tarkvaraga QualCoder¹.

¹ Curtain, C. (2022) QualCoder 3.1 [Computer software]
<https://github.com/ccbogel/QualCoder/releases/tag/3.1>

2 Dokumendianalüüs

Lisaõppe ja kutsevaliku õppe formaalse korralduse kirjeldamiseks analüüsisime riiklikke regulatsioone ja uuringu algsesse valimisse valitud koolide dokumente.

Lisaõppe rakendamise sätestab riiklikult põhikooli ja gümnaasiumiseadus². Koolide dokumendianalüüsi kaasasime valimisse valitud viie põhikooli dokumendid, mis käsitlevad lisaõpet (ühes valimisse valitud põhikoolidest ei olnud dokumente ega regulatsioone, mis lisaõppe aasta tingimusi ja vastuvõttu reguleeriks). Dokumendid sisaldasid: koolide õppekavasid, spetsiaalselt lisaõppe aasta korraldamiseks koostatud dokumente (ühel põhikoolil on lisaõppele jäämise tingimuste ja korra dokument, teisel koolil eraldi lisaõppe õppekava) ja koolide veebilehtedel olevat lisaõppe aasta infot.

Kutsevaliku õppekava on riiklikult reguleeritud kutseõppeasutuse seaduses³ ja kutseharidusstandardis⁴. Lisaks on kutsevaliku õppe sisu ja korraldus põhjalikumalt lahti kirjutatud Innove juhendmaterjalis „Kutsevaliku õpe: kellele, miks, kuidas?“⁵. Koolide dokumendianalüüsi analüüsisime algsesse valimisse valitud nelja kutsekooli dokumente, mis käsitlevad kutsevaliku õppekava. Nendeks dokumentideks on koolide õppekorralduseeskirjad (ühes kutsekoolis kooli põhimäärus), kutsevaliku õppe õppekavad ning koolide veebilehtedel olev kutsevaliku õppe info.

Dokumendianalüüsi ühe etapina analüüsisime koolide dokumentide vastavust riiklikele regulatsioonidele (kas koolide dokumentides on mingeid erinevusi või täpsustusi võrreldes riiklike regulatsioonidega). Dokumendianalüüsi teiseks etapiks oli koolide dokumentide temaatiline analüüs ehk me tutvusime põhjalikult koolide dokumentidega, tegime kindlaks dokumentides olevad teemad, mis vastasid uurimisküsimustele ning seejärel analüüsisime teemasid koolide kaupa. Koolide dokumentide võrdlus on uuringuraporti lisas 1, mis koondab vastused dokumendianalüüsist uurimisküsimustele koolide kaupa. Dokumendianalüüsis keskendusime eelkõige lisaõppe ja kutsevaliku õppe eesmärkidele ja korraldusele, me ei võrrelnud detailselt õpiväljundeid, taotletavate pädevuste kirjeldusi, tunnijaotusplaanid jne.

² [Põhikooli ja gümnaasiumiseadus](#), vastu võetud 09.06.2010, RT I 2010, 41, 240, jõust. 01.09.2010, viimane red. RTI, 16.04.2021, 7.

³ [Kutseõppeasutuse seadus](#), vastu võetud 12.06.2013, RTI, 02.07.2013, 1, jõust. 01.09.2013, viimane red. RT I, 16.06.2020, 8.

⁴ [Kutseharidusstandard](#), vastu võetud 26.08.2013, RT I, 28.08.2013, 13, jõust. 01.09.2013, viimane red. RT I, 17.04.2019, 6.

⁵ Innove (2019) [Kutsevaliku õpe: kellele, miks, kuidas?](#), Tallinn.

3 Registriandmete analüüs hariduse üleminekutest

Registriandmete analüüs põhines põhikooli lõpetajate ja kutsehariduse sündmuste andmetel EHISest. Põhikoolilõpetajate päring hõlmas EHISes 2011.-2021. aastal põhikooli lõpetamise märkega õppureid, kellel oli ka märgitud kas hariduslik erivajadus (v.a. ajutine kirjutamis-, lugemis- arvutamis või õpiraksus) või eri- või tõhustatud toe vajadus põhikooli jooksul. Kutsehariduse sündmuste päring hõlmas kõikide põhikoolilõpetajate andmeid ja lisaks neid, kes põhikoolilõpetajate päringus polnud, aga õppisid kutsevaliku õppes.

Põhikoolilõpetajate päringus olid kasutada järgmised üldhariduse andmeväljad:

1. Sugu
2. Vanus
3. Põhikooli lõpetamise aasta
4. Pikendatud õppeaastal õppimine
5. Pikendatud õppeaastal õppimise aastate arv
6. Lisaõppe aastal õppimine
7. Õppekava, millel õpilane õppis
8. Katkestamissündmuste arv õppeaja jooksul
9. Viimase katkestamissündmuse aeg ja põhjus
10. Aasta pärast põhikooli lõpetamist üldkeskhariduses õppimine
11. Haridustase 4 aastat pärast põhikooli lõppu

Kutsehariduse andmete päringus olid kasutada järgmised andmeväljad:

1. Sugu
2. Vanus
3. Õppima asumise kuupäev
4. Lõpetamise/katkestamise kuupäev
5. Katkestamise põhjus
6. Õppeliik
7. Õppevaldkond
8. Õppekava nimetus ja ID
9. Erivajaduse olemasolu

Kutsehariduse õppekava ID järgi sidusime andmetele õppekavade registrist juurde õppemahu EKAPides.

Pikendatud õppe aastate ja lisaõppe järgnevuse analüüsimiseks ühtlustasime analüüsis lõpetamise ajana hetke, mis eelnes pikendatud õppe aastatele (nn nominaalne õppe aeg). Kuna põhikoolilõpetajate valim on tehtud põhikoolilõpetamise sündmuste järgi ja põhikooli ametlik lõpetamine toimub pärast pikendatud õppeaastaid, siis ei kajasta analüüsi viimaste aastate andmed kõiki neid õpilasi, kes uuringus kasutatava lõpetamise määratluse järgi andmestikus peaksid olema. Nimelt puuduvad andmetest õpilased, kes on asunud õppima pikendatud õppeaastatel ja kellele pole

lõpetamise sündmust EHISesse märgitud. Selle tõttu ei saa viimaste aastate andmeid lugeda terviklikuks ja analüüsis kasutame kuni 2018. aastal põhikooli lõpetanute andmeid.

LISA 1. Põhikooli intervjuukavad - lisaõppe aasta rakendamine

Koolijuhi/HEVKO/Õpetaja intervjuu kava

Sissejuhatus: See intervjuu on osa Haridus- ja Teadusministeeriumi uuringust „Hariduslike erivajadustega õpilaste üleminekute toetamine sujuvaks liikumiseks haridustasemetete ja -liikide vahel ning tööturule“. Eestis on kehtestatud hariduslike erivajadustega õpilaste põhikoolijärgseks õppe jätkamiseks ja tööturule sujuvamaks üleminekuks sisuliselt sarnase eesmärgiga kaks meetet: põhikoolide pakutav lisaõppe aasta ja kutsekoolide pakutav kutsevalikuõpe. Meie eesmärk on uurida, kuidas lisaõppe aastat koolides korraldatakse, millised on suuremad väljakutsed ja kui hästi see võimaldab õpilastel edasi liikuda kas haridusteel või tööturule. Kokkuvõttes otsime soovitusi, kuidas edaspidi senisest paremini õpilasi toetada ja protsessi tervikuna parandada.

Uuringu käigus intervjuerime erinevaid osapooli kuues põhikoolis ja neljas kutsekoolis. Uuringu väljundiks on raport, mis valmib selle aasta lõpus.

Teie loal salvestan intervjuu. Hiljem kirjutatakse analüüsi tarbeks intervjuu tekst sõna-sõnalt üles. Transkribeeritud teksti kasutame tsitaatide välja kirjutamiseks ja üldistatud tulemusi kasutame uuringuraportis, võimalusel teid identifitseerimata. Kui soovite jagada mõningaid mõtteid kindlasti anonüümselt, siis arvestame sellega raporti koostamisel, palun märkige ära, kui selline koht intervjuus on.

Isikuandmete kaitse nõude täitmiseks palun teil korrata lindistamisega nõusolekut, kui on olen lindistuse tööle pannud.

Alustame päris üldisest tasandist ja arutame, milline on täna teie nägemuses lisaõppe aasta eesmärk?

1. Praegu on õpilastel võimalik kasutada kahte pikendatud õppe aastat, lisaõppe aastat ja kutsekoolides kutsevaliku õpet – kas need meetmed täiendavad üksteist või peaksid need pigem olema alternatiivid? Mis on teie arvates iga meetme roll?
 - a. *Kas lisaõppe aasta ja täiendavate õppeaastate eristamine praegusel kujul on otstarbekas?*
 - b. *Praegu on HEV õpilastel võimalik kasutada lisaõppe aastat ja kutsekoolides kutsevalikuõpet. Mõlemal ülemineku aastal on ettenähtud nii üldoskuste osa kui ka kutseoskuste osa. Kas need täiendavad üksteist või peaksid need pigem olema alternatiivid? Mis on teie arvates iga meetme roll?*

Liigume **lisaõppe aasta** rakendamise juurde teie koolis. [Kus asjakohane palun võrrelge seda ka pikendatud õppe aastatega.]

2. Kuidas on teie koolis lisaõppe aasta rakendamine korraldatud?
 - a. *Millised dokumendid reguleerivad lisaõppeaasta pakkumist?*

- b. *Kes saavad õppida lisaõppeaastal, millistele tingimustele vastavad õpilased? **Kuidas laps suunatakse pikendatud õppele ja kuidas lisaõppele – mis on peamised erinevused?***
 - c. *Milline on lisaõppeaasta õppe sisu, kuidas see kujuneb? **Kas ja kuidas teete koostööd kutseõppeasutustega?***
 - d. *Milliseid tugimeetmeid lisaõppeaastal pakutakse?*
 - e. *Kuidas lisaõppeaasta rahastamine on korraldatud, kas see on piisav? **Kas praegune lisaõppe rahastamise süsteem sobib teie kooli jaoks? Kas sooviksite lisaõppel olevate noorte arvu oma koolis pigem suurendada või vähendada?***
 - f. ***Kas teie kooli tuleb lisaõppele lapsi ka teistest koolidest?***
3. Millised on lisaõppeaasta tugevused HEV õpilaste toetamisel?
 4. Kuidas lihtsustab lisaõppe rakendamine sellisel kujul üleminekuid tööturule ja järgmistesse haridustasemetesse?
 5. Millised on lisaõppe aasta kasutamise peamised väljakutsed teie hinnangul?
 - a. *Kas seadused ja määrused täpsustavad piisavalt lisaõppe korralduse ja sisu? (sh kas on selge osapoolte rollide jaotus?)*
 - b. *Millistel õpilastel on jätkuvalt keeruline lisaõppesse õppima asuda või õppes püsida?*
 - c. *Kuidas on korraldatud lisaõppe aasta rahastamine ning kas see on selge ja asjakohane?*
 6. Mida peaks tegema, et lisaõppe aasta rakendamist parandada?

Lõpetuseks tuleme tagasi tervikpildi juurde.

7. Milliseid muid tugevusi ja nõrkusi näete praeguses süsteemis HEV õpilaste haridus- ja tööturule üleminekute toetamisel?
8. Sellega oleme katnud peamised intervjuu teemad, kas on midagi, mida soovite lisada või rõhutada?

Õpilase/Lapsevanema intervjuukava

Sissejuhatus: See intervjuu on osa uuringust „Hariduslike erivajadustega õpilaste üleminekute toetamine sujuvaks liikumiseks haridustasemetete ja -liikide vahel ning tööturule“. Eestis on kehtestatud sisuliselt sarnase eesmärgiga põhikoolijärgseks õppe jätkamiseks ja tööturule sujuvamaks üleminekuks kaks meetet: põhikoolide pakutav lisaõppe aasta ja kutsekoolide pakutav kutsevaliku õpe. Meie eesmärk on uurida, kuidas lisaõppe aastat koolides korraldatakse, millised on suuremad väljakutsed ja kui hästi see võimaldab õpilastel edasi liikuda kas siis haridusteel või tööturule. Kokkuvõttes otsime soovitusi, kuidas edaspidi veelgi paremini õpilasi toetada ja protsessi tervikuna parandada.

See intervjuu salvestatakse ja kirjutatakse sõna-sõnalt ümber uurijate tarbeks. Tsitaate ja üldistatud tulemusi kasutame uuringuraportis teid identifitseerimata.

Alustame teie [lapse] koolikogemusest veidi laiemalt.

1. Palun kirjeldage lühidalt, kuidas teie last toetati koolis põhikoolis õppimise ajal?
 - a. Millisel õppekaval õppis(id)?
 - b. Millist tuge pakkus kool lisaks tavalisele õppetööle? (nt psühholoog, eripedagoog vm spetsialisti abi)
 - c. Kas kasutas(id) pikendatud õppe aastaid enne põhikooli tunnistuse saamist?
 - i. Kui jah, siis kuidas erines lisaõppe aastast?
 - d. Kuhu suundus(id) pärast lisaõppe aastat?

Räägime täpsemalt lisaõppe aastast.

1. Kuidas laps sattus lisaõppe aastale õppima?
 - a. Kes pakkus välja lisaõppe aastale jäämise võimaluse?
 - b. Kas lisaõppe aasta sisu ja eesmärk oli selge?
 - c. Kuidas toimus lisaõppe aastal õppeainete otsustamine?
2. Milline oli lisaõppe aastal tavaline koolinädal?
 - a. Kui palju oli juhendatud õpet koolis, kui palju iseseisvat tegevust või väljasõite?
 - b. Kuidas meeldis ainete valik ja õppe sisu?
 - c. Millised tugimeetmed õppimisel olid?
3. Mis on lisaõppe aasta kasutamisel keeruline?
4. Mis on lisaõppe aasta kasutamisel hästi?
5. Kuidas toetas lisaõppe aastal õppimine edasisi õppimise või tööle mineku valikuid?
6. Sellega oleme katnud peamised intervjuu teemad, kas on midagi, mida soovite lisada või rõhutada?

LISA 2. Kutsekooli intervjuukavad – kutsevaliku õppe rakendamine

Õppekoordinaatori intervjuu kava

Sissejuhatus: See intervjuu on osa Haridus- ja Teadusministeeriumi uuringust „Hariduslike erivajadustega õpilaste üleminekute toetamine sujuvaks liikumiseks haridustasemetes ja -liikide vahel ning tööturule“. Eestis on kehtestatud hariduslike erivajadustega õpilaste põhikoolijärgseks õppe jätkamiseks ja tööturule sujuvamaks üleminekuks sisuliselt sarnase eesmärgiga kaks meetet: põhikoolide pakutav lisaõppe aasta ja kutsekoolide pakutav kutsevalikuõpe. Meie eesmärk on uurida, kuidas kutsevalikuõpet koolides korraldatakse, millised on suuremad väljakutsed ja kui hästi see võimaldab õpilastel edasi liikuda kas haridusteel või tööturule. Kokkuvõttes otsime soovitusi, kuidas edaspidi senisest paremini õpilasi toetada ja protsessi tervikuna parandada.

Uuringu käigus intervjuerime erinevaid osapooli kuues põhikoolis ja neljas kutsekoolis. Uuringu väljundiks on raport, mis valmib selle aasta lõpus.

Teie loal salvestan intervjuu. Hiljem kirjutatakse analüüsi tarbeks intervjuu tekst sõna-sõnalt üles. Transkribeeritud teksti kasutame tsitaatide välja kirjutamiseks ja üldistatud tulemusi kasutame uuringuraportis, võimalusel teid identifitseerimata. Kui soovite jagada mõningaid mõtteid kindlasti anonüümselt, siis arvestame sellega raporti koostamisel, palun märkige ära, kui selline koht intervjuus on.

Isikuandmete kaitse nõude täitmiseks palun teil korrata lindistamisega nõusolekut, kui on olen lindistuse tööle pannud.

Kas olete nõus intervjuud andma ja sellega, et lindistan intervjuu?

Alustame päris üldisest tasandist ja arutame, milline on täna teie nägemuses kutsevalikuõppe eesmärgist?

9. Millisena näete kutsevalikuõppe rolli praeguses haridussüsteemis?
 - a. Praegu saavad HEV õpilased õppida põhikoolis lisaõppe aastal ja kutsekoolides kutsevalikuõppes, et hõlbustada üleminekut haridusteel või tööturule. Mõlemal meetmel on nii üldoskuste kui ka kutseoskuste osa. Kas teie hinnangul need kaks ülemineku aasta meetet täiendavad üksteist või on pigem alternatiivid? Mis on teie arvates kummagi meetme roll?
 - a. Vastavalt kutsevaliku õppe juhendmaterjalile on HEV õpilastele suunatud 60EKAP ehk aasta pikkune õppekava, 30EKAP ehk pooleaastase mahuga kutsevaliku õpe on neile, kel on puudusi nt eesti keeles või matemaatikas või kes ei oska lihtsalt valikut teha. Kuidas vastab selline eristus õpilaste vajadustele?

Liigume **kutsevalikuõppe** rakendamise juurde teie koolis.

10. Kuidas on teie koolis HEV õpilaste kutsevalikuõppe rakendamine korraldatud?

- a. *Kuidas olete piiritlenud enda kutsevalikuõppe sihtrühmad?*
 - b. *Milliseid erinevaid õppesuundasid pakute kutsevalikuõppes?*
 - c. *Õppekaval on ettenähtud 70% valikõpinguid. Millised valikud on õpilastele avatud ja kuidas kujundatakse lõplik õppekava?*
 - d. *Soovituslikult moodustab vähemalt 1/3 põhiõpingute mahust õppija individuaalne toetamine ja nõustamine. Kas ja kuidas see on teie koolis korraldatud?*
 - e. *Kuidas määratakse õpilastele individuaalne tugiisik ja kuidas on mentorlus protsess korraldatud?*
 - f. *Milline on koostöö teiste asutustega (koolide, tööandjate, nõustamiskeskustega)?*
11. Millised on kutsevalikuõppe tugevused HEV õpilaste toetamisel?
12. Kuidas lihtsustab kutsevalikuõppekava rakendamine praeguse korralduse juures üleminekuid tööturule ja järgmistesse haridustasemetesse?
13. Millised on kutsevalikuõppe kasutamise peamised väljakutsed teie hinnangul?
- a. *Kas riiklikud regulatsioonid täpsustavad piisavalt kutsevalikuõppekava korralduse ja sisu? (sh kas on selge osapoolte rollide jaotus?)*
 - b. *Millised väljakutsed on koostöös kooli sees ja partnerasutustega?*
 - c. *Millistel õpilastel on jätkuvalt keeruline õppima asuda või õppes püsida?*
 - d. *Milline on praegune kutsevaliku õppe rahastamise süsteem, kas see on selge ja asjakohane?*
14. Mida peaks tegema, et kutsevalikuõppe rakendamist parandada?

Lõpetuseks tuleme tagasi tervikpildi juurde.

15. Milliseid muid tugevusi ja nõrkusi näete praeguses haridussüsteemis HEV õpilaste haridus- ja tööturule üleminekute toetamisel kutseõppes ja sellele eelnevas õppes?
16. Sellega oleme katnud peamised intervjuu teemad, kas on midagi, mida soovite lisada või rõhutada?

Õpetaja/Rühmajuhendaja intervjuukava

Sissejuhatus: See intervjuu on osa Haridus- ja Teadusministeeriumi uuringust „Hariduslike erivajadustega õpilaste üleminekute toetamine sujuvaks liikumiseks haridustasemetete ja -liikide vahel ning tööturule“. Eestis on kehtestatud hariduslike erivajadustega õpilaste põhikoolijärgseks õppe jätkamiseks ja tööturule sujuvamaks üleminekuks sisuliselt sarnase eesmärgiga kaks meetet: põhikoolide pakutav lisaõppe aasta ja kutsekoolide pakutav kutsevalikuõpe. Meie eesmärk on uurida, kuidas kutsevalikuõpet koolides korraldatakse, millised on suuremad väljakutsed ja kui hästi see võimaldab õpilastel edasi liikuda kas haridusteel või tööturule. Kokkuvõttes otsime soovitusi, kuidas edaspidi senisest paremini õpilasi toetada ja protsessi tervikuna parandada.

Uuringu käigus intervjuerime erinevaid osapooli kuues põhikoolis ja neljas kutsekoolis. Uuringu väljundiks on raport, mis valmib selle aasta lõpus.

Teie loal salvestan intervjuu. Hiljem kirjutatakse analüüsi tarbeks intervjuu tekst sõna-sõnalt üles. Transkribeeritud teksti kasutame tsitaatide välja kirjutamiseks ja üldistatud tulemusi kasutame uuringuraportis, võimalusel teid identifitseerimata. Kui soovite jagada mõningaid mõtteid kindlasti anonüümselt, siis arvestame sellega raporti koostamisel, palun märkige ära, kui selline koht intervjuus on.

Isikuandmete kaitse nõude täitmiseks palun teil korrata lindistamisega nõusolekut, kui on olen lindistuse tööle pannud.

Kas olete nõus intervjuud andma ja sellega, et lindistan intervjuu?

Alustame päris üldisest tasandist ja arutame, milline on täna teie nägemuses kutsevalikuõppe eesmärk?

1. Millisena näete kutsevalikuõppe rolli praeguses haridussüsteemis?
 - a. Praegu saavad HEV õpilased õppida põhikoolis lisaõppe aastal ja kutsekoolides kutsevalikuõppes, et hõlbustada üleminekut haridusteel või tööturule. Mõlemal meetmel on nii üldoskuste kui ka kutseoskuste osa. Kas teie hinnangul need kaks ülemineku aasta meetet täiendavad üksteist või on pigem alternatiivid? Mis on teie arvates kummagi meetme roll?
 - b. Vastavalt kutsevaliku õppe juhendmaterjalile on HEV õpilastele suunatud 60EKAP ehk aasta pikkune õppekava, 30EKAP ehk pooleaastase mahuga kutsevaliku õpe on neile, kel on puudusi nt eesti keeles või matemaatikas või kes ei oska lihtsalt valikut teha. Kuidas vastab selline eristus õpilaste vajadustele?

Liigume **kutsevalikuõppe** rakendamise juurde teie koolis.

2. Milline on teie roll koolis kutsevalikuõppe korraldamisel?
3. Millised on kutsevalikuõppe tugevused HEV õpilaste toetamisel?
4. Kuidas lihtsustab kutsevalikuõppekava rakendamine sellisel kujul üleminekuid tööturule ja järgmistesse haridustasemetesse?
5. Millised on kutsevalikuõppe kasutamise peamised väljakutsed teie hinnangul?
 - a. *Kas riiklikud regulatsioonid täpsustavad piisavalt kutsevalikuõppekava korralduse ja sisu? (sh kas on selge osapoolte rollide jaotus?)*
 - b. *Millised väljakutsed on koostöös kooli sees ja partnerasutustega?*
 - c. *Milline on õpilaste grupidünaamika?*
 - d. *Millistel õpilastel on jätkuvalt keeruline õppima asuda või õppes püsida?*
 - e. *Milline on praegune kutsevaliku õppe rahastamise süsteem, kas see on selge ja asjakohane?*
6. Millised on Teie kogemused hariduslike erivajadustega õpilaste õpetamisel kutsevaliku õppes?
 - a. *Kuidas erinevad õppemeetodid hariduslike erivajadustega õpilaste õpetamisel? Mida olete teinud teisiti?*
 - b. *Kuidas saavad HEV õpilased hakkama teie õppeaines? Kui edukalt nad aine omandavad?*
 - c. *Kas HEV õpilased vajavad Teie hinnangul täiendavaid tugiteenuseid? Kui jah, siis milliseid?*
 - d. *Kui palju Teie ise olete saanud tuge HEV õpilaste õpetamisel? Kas on olemas vajalik tugipersonal, koolitused jms? Millisest toest on puudus?*
 - e. *Kas teie arvates oleks võimalik HEVidele pakkuda laiemat valikut kutseõppekavasid kui neile hetkel pakutakse. Milliseid tugimeetmeid selleks oleks vaja?*
7. Mida peaks tegema, et kutsevalikuõppe rakendamist parandada?

Lõpetuseks tuleme tagasi tervikpildi juurde.

8. Milliseid muid tugevusi ja nõrkusi näete praeguses haridussüsteemis HEV õpilaste haridus- ja tööturule üleminekute toetamisel?
9. Sellega oleme katnud peamised intervjuu teemad, kas on midagi, mida soovite lisada või rõhutada?

Õpilase intervjuukava

Sissejuhatus: Teeme Haridus- ja Teadusministeeriumile uuringut. Uuringus vaatame, kuidas toetatakse hariduslike erivajadustega õpilasi põhikoolist järgmisse kooli või tööturule liikumisel. Teie tulite pärast põhikooli lõppu kutsekooli kutsevalikuõppe aastale õppima. Meie soovime teada, kuidas kutsevalikuõpe oli korraldatud, kuidas see Teile sobis ja millist kasu teile sellest oli.

Kas ma tohin intervjuu salvestada? Salvestust kasutan ainult analüüsi tegemiseks. Salvestust ei kasuta keegi teine peale uuringu tegijate. Pärast uuringu valmimist kustutan salvestuse. Uuringu raportis esitame tulemusi nii, et üksikud inimesed ei oleks ära tuntavad.

Kas ma tohin öelda Teile asemel Sina?

Enne kui räägime kutsevaliku õppest, kus õppisid eelmisel aastal, räägime natuke põhikoolis õppimisest. Palun püüa meenutada aega, kui käisid veel põhikoolis.

2. Millises põhikoolis Sa õppisid? *Mis oli põhikooli nimi, kus õppisid?*
3. Millisel õppekaval õppis(id) põhikoolis? *Kas õppisid samasuguse programmi järgi nagu teised õpilased või oli erinev programm? Kas olid samad tunnid kõikidega?*
4. Kas põhikoolis aitas Sind keegi õppimisel, näiteks psühholoog, sotsiaalpedagoog, eripedagoog, logopeed, klassijuhataja või keegi teine? *Kas käisid psühholoogi juures põhikoolis? Kas käisid sotsiaalpedagoogi juures põhikoolis? jne*
5. Kas sinu põhikoolis õppimise aega pikendati? *Kas õppisid rohkem kui 9 aastat?*
 - a. Kas õppimise aega pikendati enne põhikooli tunnistuse saamist või pärast?
 - b. Mitu aastat õppisid põhikoolis pikemalt? Mitu aastat sellest oli enne tunnistuse saamist ja mitu aastat pärast tunnistuse saamist?
 - c. Miks su õppimise aega pikendati?

Räägime täpsemalt kutsevalikuõppest, millel õppisid eelmisel aastal.

6. Kuidas sattusid õppima kutsevaliku õppekavale?
 - a. *Miks sa otsustasid kutsevalikuõppe aastal õppida?*
 - b. *Kes ütles sulle, et lähesid kutsevalikuõppesse õppima?*
 - c. *Kas sa teadsid, mida ja kuidas kutsevalikuõppes õpid, enne kui kool algas?*
 - d. *Kas sa tead, kuidas otsustati, mida ja kui palju õpid? Kes otsustas, milliseid õppeaineid õpid? Kas sulle koostati individuaalne õppekava? Kas sa said kaasa rääkida, mida õppekavasse lisati?*
7. Milline su tavaline koolinädal oli/on?
 - a. Kas sulle meeldis see, mida sa õppisid? Mis meeldis ja mis mitte? Miks?
 - b. Kas sinu õppimist toetas keegi, näiteks psühholoog, eripedagoog, sotsiaalpedagoog või rühma juht või keegi teine? Kes sind toetas? Kuidas see toetamine toimus?
 - c. Kas sul oli keegi, kelle poole pöörduda küsimuste ja muredega?
 - d. Kas sul oli tugiisik? Kuidas ta sind toetas? Kas sul oli sellist tuge vaja?

- e. Kas koolis oli mingeid muid tegevusi, mis toetasid sinu õppimist?
8. Mis oli kutsevaliku õppes hästi?
 9. Mis oli kutsevaliku õppes keeruline?
 10. A. [Kutsevalikuõppe lõpetanud:] Milline oli sinu õppimise või töötamise valik pärast kutsevalikuõppe aasta lõppemist? *Kas sa läksid pärast kutsevaliku õppe aasta lõppemist tööle? Kas sa läksid pärast kutsevaliku õppe aasta lõppemist õppima?* Kas kutsevalikuõppe aastal õppimisest oli kasu töötamise ja õppimise valikute tegemisel? Milline kasu?
B. [Kutsevalikuõppes jätkav:] Mis sa arvad, mida teed, kui lõppeb kutsevaliku õpe?
C. [Kutsevalikuõppe katkestanud:] Miks otsustasid kutsevaliku õppes loobuda? Kas sa arvad, et see mõjutab su edasiõppimise- ja töövõimalusi? Kuidas?
 11. Rohkem minul küsimusi pole. Kas sul endal on midagi, mida soovid lisada või rõhutada kutsevalikuõppe aasta kohta?

LISA 3. Ekspertide intervjuukavad

Alustame päris üldisest haridussüsteemi tasandist ja arutame, milline on erinevate asutuste ja meetmete roll.

1. Lähtudes praegu kehtivast hariduskorraldusest, millist rolli mängivad pikendatud õppe aastad, lisaõppeaasta ja kutsevaliku õpe?
 - a. Kas lisaõppe aasta ja täiendavate õppeaastate eristamine praegusel kujul on otstarbekas?
 - b. Praegu on lisaõppel ja kutsevalikul seaduses samasugune eesmärk, aga praktikas on nad sisult veidi erinevad? Kas seda tuleks korrigeerida?
 - c. Milline peaks olema teoreetiliselt ideaalne haridusüleminekute mudel HEV õpilastele mõeldes kõigile vajalikele toetusmeetmetele?
 - d. Kas ja mida tuleks muuta, et viia praegune olukord ideaaliga vastavusse?
2. [Kutseõppe spetsialistile] Kutsevaliku õppe sisseviimiseks tehti pilootprojekt, loodi nii juhend kui leiti ka sobilik rahastusallikas toetusvooru korraldamiseks.
 - a. Kuidas hindate seda uue meetme ellu kutsumise protsessi?
 - b. Millised väljakutsed jäid sealjuures vastamata?
3. [Põhihariduse/Lisaõppe aasta spetsialistile] Lisaõppe aasta elluviimise kohta ei ole avalikult leitavaid juhendeid ega seminarisitlusi. Seda ei mainita ka Innove väljaantud HEV õpilaste toetusmeetmete juhendis.
 - a. Kuidas käis lisaõppe aasta ellu kutsumisel uue meetme tutvustus koolidele (ja koolipidajatele)?
 - b. Milline on olnud koolide vastuvõtt sellele meetmele?
 - c. Mida saanuks teha meetme sisse viimisel teisiti?

Liigume edasi konkreetsete meetmete juurde ja räägime detailsemalt igast meetmest

4. Millised on **lisaõppe aasta** peamised väljakutsed teie hinnangul?
 - a. Kuidas te hindate praeguseid lisaõppe korralduse ja sisu riiklikke regulatsioone? (sh kas on selge osapoolte rollide jaotus?)
 - b. Kuidas te hindate lisaõppe sihtrühmadeni jõudmist?
 - c. Kuidas lisaõppe aasta rakendamine praegusel kujul lihtsustab üleminekuid tööturule ja järgmistesse haridustasemetesse?
 - d. Kas lisaõppe aasta rahastamine on selge ja asjakohane?
5. Mida peaks tegema, et lisaõppe aasta rakendamist parandada?
6. Millised on **kutsevaliku aasta** peamised väljakutsed teie hinnangul?
 - a. Kuidas te hindate praeguseid kutsevaliku aasta korralduse ja sisu riiklikke regulatsioone? (sh kas on selge osapoolte rollide jaotus?)
 - b. Kuidas te hindate kutsevalu aasta sihtrühmadeni jõudmist?

- c. Kuidas kutsevaliku õppeaasta rakendamine praegusel kujul lihtsustab üleminekuid tööturule ja järgmistesse haridustasemetesse?*
 - d. Kas kutsevaliku õppeaasta rahastamine on selge ja asjakohane?*
7. Mida peaks tegema kutsevaliku õppeaasta rakendamise parandamiseks?
 8. Sellega oleme katnud peamised intervjuu teemad, kas on midagi, mida sooviksite veel täiendavalt lisada või rõhutada?

LISA 4. Lisandunud intervjuude kavad

Lisaõpet mitte kasutava kooli intervjuu kava

Sissejuhatus: See intervjuu on osa Haridus- ja Teadusministeeriumi uuringust „Hariduslike erivajadustega õpilaste üleminekute toetamine sujuvaks liikumiseks haridustasemete ja -liikide vahel ning tööturule“. Eestis on kehtestatud hariduslike erivajadustega õpilaste põhikoolijärgseks õppe jätkamiseks ja tööturule sujuvamaks üleminekuks sisuliselt sarnase eesmärgiga kaks meetet: põhikoolide pakutav lisaõppe aasta ja kutsekoolide pakutav kutsevalikuõpe. Meie eesmärk on uurida, kuidas lisaõppe aastat koolides korraldatakse, millised on suuremad väljakutsed ja kui hästi see võimaldab õpilastel edasi liikuda kas haridusteel või tööturule. Kokkuvõttes otsime soovitusi, kuidas edaspidi senisest paremini õpilasi toetada ja protsessi tervikuna parandada.

Uuringu käigus intervjuerime erinevaid osapooli kuues põhikoolis ja neljas kutsekoolis, kus neid meetmeid pakutakse. Lisaks teeme mõned lühiintervjuud põhikoolidega, kus meile teadaolevalt lisaõppe aastat süstemaatiliselt ei pakuta. Uuringu väljundiks on raport, mis valmib selle aasta lõpus.

Teie loal salvestan intervjuu. Hiljem kirjutatakse analüüsi tarbeks intervjuu tekst sõna-sõnalt üles. Transkribeeritud teksti kasutame tsitaatide välja kirjutamiseks ja üldistatud tulemusi kasutame uuringuraportis, võimalusel teid identifitseerimata. Kui soovite jagada mõningaid mõtteid kindlasti anonüümselt, siis arvestame sellega raporti koostamisel, palun märkige ära, kui selline koht intervjuus on.

Isikuandmete kaitse nõude täitmiseks palun teil korrata lindistamisega nõusolekut, kui on olen lindistuse tööle pannud.

Alustame päris üldisest tasandist ja räägime sellest, mis see lisaõppe aasta üldse on.

- 1. Milline on teie varasem kokkupuude lisaõppe aasta pakkumisega?**
- 2. Palun kirjeldage, kellele ja millistel tingimustel on lisaõppe aasta teie hinnangul vajalik?**

PGS defineerib lisaõppe aasta sihtrühma järgnevalt:

(1) Kooli pidaja otsusel võib põhikoolis pakkuda lisaõpet lihtsustatud, toimetuleku- ja hooldusõppe alusel põhikooli lõpetanutele ning põhikooli riikliku õppekava järgi põhikooli lõpetanutele, kellele tulenevalt hariduslikust erivajadusest on vaja pakkuda täiendavat ettevalmistust ja tuge õppe sujuvaks jätkamiseks või tööturule üleminekuks.

(2) Lisaõppesse võetakse õpilasi, kes on saanud põhikooli lõputunnistuse samal aastal ja kes ei ole valmis õpinguid jätkama või tööturule suunduma või kes ei pääsenud soovitud õppeasutusse.

EHISE statistika põhjal näeme, et lisaõppe aasta pakkumine toimub aktiivselt vaid erikoolides.

- 3. Miks ei ole lisaõppe aastat teie koolis [pidevalt] pakutud?**
- 4. Millisel juhul võiks pakkuda lisaõpet teie koolis?**
 - a. Mil määral mõjutab lisaõppe avamist:*

- i. *koostööpartnerite puudumine? [PGS kohaselt tuleb lisaõppe aastal juhendatud kutseõpet pakkuda koostöös kutseõppeasutuse või tööandjaga]*

Mõeldes laiemalt HEV õpilaste üleminekutele meie haridussüsteemis, siis praegu on õpilastel põhikooli lõpus võimalik kasutada kahte pikendatud õppe aastat, lisaõppe aastat ja kutsekoolides aastast kutsevaliku õpet.

5. **Mil määral on teie hinnangul nende roll HEV õpilaste toetamisel erinev? Kas esineb ka kattuvusi?**
6. **Mis on praeguse haridusüleminekute süsteemi tugevused?**
7. **Millised HEV õpilaste väljakutsed haridus- ja tööturuüleminekutel on siiani adresseerimata?**
8. **Sellega oleme katnud peamised intervjuu teemad, kas on midagi, mida soovite lisada või rõhutada?**

Töötukassa eksperdi intervjuukava

Uuringu taustast: HTM tellis uuringu, et hinnata põhikooli lõpetamise järgselt põhikoolis pakutavat lisaõppe aastat ja kutsekoolides pakutavat kutsevalikuõppe aastat. Mõlemad on loodud tuge vajavate õpilaste üleminekute hõlbustamiseks haridusteel ja tööturule. Kuna tegemist on haridusliku erivajadusega õpilastega, siis on suurel osal neist vaja tuge ka tööturul. Töötukassa intervjuus soovimegi saada sisendi töötukassa seisukohtadele, kuidas haridusliku erivajadusega õpilaste üleminekumeetmed toimivad ja kas ning kuidas saaks neid töötukassaga koostöös parandada.

1. Kas üldse ja millised teenused on töötukassal spetsiifiliselt põhikooli lisaõppeaasta ja kutsekooli kutsevaliku õppekavaga seotud?
 - a. Kui selliseid teenuseid on, siis kuidas ja kellele toimub nende pakkumine
 - b. Kui selliseid teenuseid pole, siis kas on spetsiifilisi teenuseid tuge vajavatele õpilastele üldisemalt ja kuidas nende pakkumine toimub
2. Kuidas toimub haridusasutustega koostöö haridusliku erivajadusega õpilastele karjääriteenuste pakkumisel?
3. Kas töötukassa pakub koostöös haridusasutustega vähenenud töövõimega inimestele suunatud tööturuteenuseid ka haridusliku erivajadusega õpilastele? Kui jah, siis milliseid teenuseid ja kuidas nende pakkumine on korraldatud? Kui ei, siis kas oleks mõeldav nende pakkumine ja millistel tingimustel?
 - a. Spetsiifilise näitena on kutsekoolides töökohapõhise õppe või praktika käigus vajalik analoogseid teenuseid õpilastele, mida nad kasutaksid tööturul (nt töökoha kohandamine, tugiisik vmt). Kas selliste teenuste pakkumiseks toimub või saaks toimuda koostöö töötukassaga ja kuidas see on või võiks olla üles ehitatud?
4. Kas ja milliseid töötukassa vähenenud töövõimega inimeste teenuseid saavad (lisaõppeaastal või kutsevalikuõppekaval õppivad) haridusliku erivajadusega õpilased ise taotleda/kasutada, kui nad on veel põhikooli või kutsekooli õppurid?

5. Mis töötukassa vaatest erivajadustega õpilaste haridusasutustest tööturule üleminekute toetamisel praegu on hästi ja millised on vajakajäämised?
6. Kuidas saaks üleminekuid paremini toetada?
 - a. lisaõppeaasta ja kutsevalikuõppekaval koht üleminekute toetamisel